

ADRODDIAD I'R CABINET

13 Rhagfyr 2016

Aelodau Cabinet: Cynghorydd Dyfed Edwards a'r Cynghorydd Gareth Thomas

Pwnc: Blaenoriaethau Cyllidebol a Chyllidebau Ysgolion Uwchradd

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Prif Weithredwr

Y penderfyniad a geisir –

- i. Fod y Cabinet yn comisiynu cynllun i'w osod yn ein Cynllun Strategol ar gyfer 2017/18 i asesu ble ddylai'r llinell warchodaeth fod ar gyfer y Sector Uwchradd er mwyn defnyddio'r wybodaeth hwnnw wrth sefydlu cyllideb 2018/19;
 - ii. Gan dderbyn fod yna drafodaethau wedi cychwyn gyda rhanddeiliaid ar asesu'r broblem, y dylid tanlinellu'r angen i'r Cyngor newydd ystyried canlyniadau'r trafodaethau hynny yn fuan yn oes y Cyngor er mwyn sefydlu datrysiad hir dymor cynaliadwy ar gyfer y sector Uwchradd;
 - iii. Er mwyn prynu amser i hynny ddigwydd, ein bod yn gofyn i'r Aelod Cabinet dros Adnoddau geisio pontio am ddwy flynedd y £298,990 y mae disgwyl i'r sector Uwchradd ei ddarganfod i'w ariannu o falansau;
 - iv. Er mwyn osgoi gwastraffu adnoddau drwy ddiswyddo ac ail gyflogi, fod gofyn i'r Aelod cabinet dros Adnoddau hefyd ystyried cynnwys yn ei gyllideb ar gyfer 2017/18 arian pontio i'r ysgolion hynny fyddai'n colli arian oherwydd lleihad yn y niferoedd plant gan ystyried hefyd y defnydd o falansau ysgolion unigol mewn unrhyw gynllun a gynigir.
-

Barn yr aelod lleol

Dim yn fater lleol

Cefndir

1. Yn ôl yn nechrau 2014, fel rhan o'r gwaith cynllunio ar gyfer dygymod gyda'r bwllch ariannol anferthol yr oeddem yn ei ragweld am y cyfnod i ddod, fe benderfynodd y Cyngor osod targed arbedion o £4.3m i'r ysgolion dros gyfnod y 4 blynedd fel eu cyfraniad nhw tuag at y bwllch yr oeddem am ei wynebu.

2. Y syniad oedd y byddai gweddill gwasanaethau'r Cyngor yn ysgwyddo gweddill y baich.
3. Bob blwyddyn 'rydym yn cymharu ein gwariant ni ar ysgolion fesul disgybl gyda chynghorau eraill yng Nghymru a bryd hynny, 'roedd y sector gynradd yn y safle 4ydd uchaf yng Nghymru tra bod y sector Uwchradd hefyd yn y safle 4ydd uchaf trwy Gymru.
4. Fe ofynnwyd i'r Fforwm Cyllido ysgolion gynghori ni ar sut orau i rannu'r £4.3m yma rhwng y Cynradd a'r Uwchradd.
5. 'Roedd gennym bryderon ar y pryd ynglŷn â gallu'r Sector Uwchradd i ddygymod gyda'r gostyngiad tra'n ceisio gwella safonau, ac fe nodwyd gennym y byddai'n ddymuniad gan y Cyngor weld unrhyw raniad rhwng y Cynradd a'r Uwchradd yn cael ei wneud ar sail yr ardrawiad lleiaf ar gyraeddiadau addysgol disgyblion.
6. Wedi cryn dipyn o drafod, teg yw dweud fod y Fforwm Cyllido ysgolion wedi ei chael yn anodd gwahaniaethu rhwng y Cynradd a'r Uwchradd ac felly fe benderfynodd y Cyngor fabwysiadu fformiwla fyddai'n lleihau'r adnodd 2.3 yn y cynradd am bob 1 yn yr Uwchradd ar gyfer unrhyw ostyngiad fyddai'n rhaid ei wneud tua allan i'r arbedion amlwg di-boen yr oedd modd eu gwneud .
7. Goblygiadau hyn oedd y byddai'r Cynradd yn wynebu £3.0m o'r arbedion tra byddai'r Uwchradd yn wynebu £1.3m ohono. Yn y tair blynedd sydd wedi bod hyd yma hefyd fodd bynnag, gwyddom bellach fod y Cynradd wedi elwa £937,270 oherwydd cynnydd yn y niferoedd plant oed cynradd tra bod yr Uwchradd wedi colli £1.78m oherwydd lleihad yn y niferoedd plant.
8. Ar yr un pryd, 'roeddem yn gwybod fod yna un ysgol uwchradd benodol yn fregus iawn bryd hynny ac fe ofynnwyd i'r Pennaeth Addysg ar y pryd i nodi beth oedd yr isafswm cyllideb fyddai ei angen i gynnal y cwricwlwm. Cafwyd ffigwr ganddo ac ers hynny 'rydym wedi bod yn gweithredu ar gynllun gwarchodaeth yn yr Uwchradd.
9. Bellach mae yna ddwy ysgol wedi taro'r hicyn hwnnw.

Cyd-destun ariannol

10. Gwyr pawb erbyn hyn beth sydd wedi digwydd gyda'r sefyllfa ariannol ers 2014/15.
11. Y gyllideb ar gyfer y flwyddyn nesaf fydd y flwyddyn olaf ar gyfer y cynllun 4 blynedd wreiddiol. Gan edrych ar beth sydd wedi digwydd dros y 3 blynedd sydd wedi bod, a rhagdybio beth fydd angen ei wneud y flwyddyn nesaf, fe geir y darlun canlynol -

- Oherwydd chwyddiant a galwadau ychwanegol ar ein gwasanaethau bydd ein costau anorfod wedi cynyddu **£25m** dros y 4 blynedd, ac ar ben hynny fe fydd y grant yr ydym yn ei dderbyn oddi wrth y Llywodraeth wedi gostwng **£15m**.
- 'Rydym wedi medru cyfarch rhywfaint o'r broblem drwy gynyddu'r Dreth Gyngor (**£10m**), ond byddwn wedi gorfod darganfod y gweddill (£30m) drwy'r targed a roddwyd i ysgolion (**£4m**); arbedion effeithlonrwydd gwasanaethau eraill y Cyngor (**£21m**) a thoriadau i wasanaethau (**£5m**).

12. Wrth edrych yn ôl, yr unig ffordd y byddem wedi medru osgoi rhoi targed i'r ysgolion fyddai cynyddu'r toriadau, ond fe wyddom o'r broses Her Gwynedd y byddai hynny wedi golygu gweithredu pair 4,5, a 6 o'r rhestr toriadau y bu i'r Cyngor eu hystyried yn eu cyfarfod ar 3 Mawrth y flwyddyn ddiwethaf. (Gellir gweld manylion y cynlluniau hynny yn <https://democratiaeth.cyngor.gwynedd.gov.uk/documents/g284/Pecyn%20a%20droddiadau%20cyhoeddus%2003ydd-Maw-2016%2013.00%20Y%20Cyngor.pdf?T=10&LLL=1>)

13. Gwyddom fod gwneud y toriadau y bu'n rhaid i ni eu gwneud ddigon anodd a byddai yna oblygiadau sylweddol o fod wedi gwneud mwy na hynny a wnaed.

14. Mae'r £4.3m yn cynrychioli tua 5.6% o'r gyllideb ysgolion tra bod yr arbedion effeithlonrwydd a'r toriadau y mae gweddill adrannau'r Cyngor wedi gorfod ysgwyddo yn cynrychioli cyfartaledd o 20% o'r gyllideb.

15. Ar y cyfan felly wrth edrych yn ôl, ymddengys fod y strategaeth y bu i ni weithredu wedi bod yn un cytbwys.

Cyllidebau Ysgolion Uwchradd

16. Mae'r cymariaethau o wariant ar ysgolion ar gyfer 2016/17 bellach yn dangos fod y sector gynradd wedi gwella i fod yr ail uchaf yng Nghymru (sy'n awgrymu fod rhai cynghorau eraill yn sicr wedi bod yn cymryd camau llymach na ni ar gyfer y sector), ond mae'r sector Uwchradd bellach wedi llithro i'r 7fed uchaf.

17. Mae hyn yn achosi rhywfaint o bryder, ac yn codi'r cwestiwn a oedd y rhaniad gwreiddiol rhwng y cynradd a'r uwchradd yn briodol.

18. Bydd gweithredu trydydd cam y gostyngiad o £4.3m yn golygu gostyngiad o £298,990 i'r sector Uwchradd yn 2017/18.

19. Ar ben hyn gwyddom fod y sector hefyd yn wynebu gostyngiad cyllidebol o £383,000 pellach y flwyddyn nesaf oherwydd gostyngiad yn y niferoedd plant (gydag 8 ysgol yn colli cyfanswm o £544,000 a 6 ysgol yn elwa £166,000).

20. Dengys ein tafluniadau fodd bynnag y bydd y niferoedd hynny yn cynyddu o ffigur tebyg yn 2018/19 ac eto wedyn yn 2019/20.
21. Mewn cyfarfod diweddar o'r Fforwm Cyllido Ysgolion, gwnaed cais i ni ystyried pontio'r lleihad cyllidebol oherwydd y gostyngiad plant yma yn wyneb y cynnydd sydd am fod yn 2018/19 a 2019/20. Nodwyd hefyd mai teg fyddai cynnwys ystyriaeth o falensau ysgolion mewn unrhyw gynllun pontio.
22. Tra bod yr effaith yn wahanol o ysgol i ysgol, mae yna synnwyr yn y cais yma, gan fod unrhyw ostyngiad ariannol yn aml yn cael ei weithredu drwy leihad staffio ac ni fyddai'n gwneud synnwyr diswyddo athrawon dim ond efallai i fod angen ail gyflogi'r flwyddyn ganlynol.
23. Yn amlwg, mae hyn oll yn tanlinellu'r angen i gael datrysiad hir dymor cynaliadwy ar gyfer y sector Uwchradd a gwyddom fod yna ddeialog yn mynd ymlaen ar hynny ar hyn o bryd gyda'r holl rhanddeiliaid fydd yn galluogi'r Cyngor newydd i ystyried beth ddylid ei wneud am y sefyllfa.
24. Yn wyneb y wybodaeth ddiweddaraf yma ar wariant cymharol, efallai fod yna le hefyd i rewi rhywfaint o'r arbedion £4.3m y bydd disgwyl i'r sector Uwchradd ei wynebu'r flwyddyn nesaf er mwyn rhoi amser i ni ddatblygu ateb mwy cynaliadwy (gan dderbyn na fydd gennym ddewis ond ei weithredu os na ellir cytuno ar ddatrysiad).
25. Yn y tymor byr, mae yna gwestiwn hefyd a yw'r llinell warchodaeth yn y lle cywir a dylid ail ymweld â hwn cyn sefydlu cyllideb 2018/19.

Argymhellion

26. Yn wyneb hyn oll, argymhellir –
- i. Fod y Cabinet yn comisiynu cynllun i'w osod yn ein Cynllun Strategol ar gyfer 2017/18 i asesu ble ddylai'r llinell warchodaeth fod ar gyfer y Sector Uwchradd er mwyn defnyddio'r wybodaeth hwnnw wrth sefydlu cyllideb 2018/19;
 - ii. Gan dderbyn fod yna drafodaethau wedi cychwyn gyda rhanddeiliaid ar asesu'r broblem, y dylid tanlinellu'r angen i'r Cyngor newydd ystyried canlyniadau'r trafodaethau hynny yn fuan yn oes y Cyngor er mwyn sefydlu datrysiad hir dymor cynaliadwy ar gyfer y sector Uwchradd;
 - iii. Er mwyn prynu amser i hynny ddigwydd, ein bod yn gofyn i'r Aelod Cabinet dros Adnoddau geisio pontio am ddwy flynedd y £298,990 y mae disgwyl i'r sector Uwchradd ei ddarganfod i'w ariannu o falansau;

- iv. Er mwyn osgoi gwastraffu adnoddau drwy ddiswyddo ac ail gyflogi, fod gofyn i'r Aelod cabinet dros Adnoddau hefyd ystyried cynnwys yn ei gyllideb ar gyfer 2017/18 arian pontio i'r ysgolion hynny fyddai'n colli arian oherwydd lleihad yn y niferoedd plant gan ystyried hefyd y defnydd o falansau ysgolion unigol mewn unrhyw gynllun a gynigir.
-

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Awdur yr adroddiad

Y Swyddog Monitro:

Mae'r adroddiad yn amlygu datblygu cynllun rhesymol i gyfarch sefyllfa tymor byr gyda chyfeiriad tymor hir yn seiliedig ar y Cynllun Strategol. Dim sylwadau pellach o safbwynt priodoldeb.

Y Swyddog Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r awdur i baratoi cynnwys ariannol yr adroddiad yma ac rwy'n cadarnhau cywirdeb y ffigyrau.

Rhagwelir bydd gan y Cyngor falansau cyffredinol o £5.5m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol hon (erbyn 31/03/2017), sy'n cynrychioli tua 1.5% o wariant refeniw gros y Cyngor. Yng nghyllideb 2016/17, argymhellais gadw isafswm o £4.4m o falansau cyffredinol. Byddai'r argymhellion yma ddim yn peryglu'r lefel hynny, er wrth gwrs byddai'n lleihau'r balansau ar ôl i'r Cyngor ystyried defnyddio i unrhyw bwrpas arall.

Felly, dylai'r Cabinet fod yn argyhoeddedig o flaenoriaeth yr anghenion yn yr ysgolion uwchradd perthnasol - rheiny fyddai'n wynebu gostyngiad mewn niferoedd disgyblion, a lleihad cyfatebol mewn dyraniadau cyllideb yn 2017/18, yn ogystal ag effaith yr arbedion. Os yw'r Cabinet yn cefnogi'r argymhellion, yna byddwn yn cydweithio gyda'r Aelod Cabinet dros Adnoddau i gynnwys darpariaeth briodol wrth lunio'r gyllideb arfaethedig ar gyfer 2017/18.

Yn gyffredinol, ni fyddwn yn cynllunio i gyllido gwariant rheolaidd parhaol allan o falansau'r Cyngor. Fodd bynnag, nid dyna'r bwriad yn yr argymhellion yma. Byddai'r defnydd un-tro o gyfran o'r balansau, er mwyn pontio sefyllfa unigryw i'r sector uwchradd yn 2017/18, yn arfer dda er mwyn osgoi costau diswyddo diangen, gan roi cyfle i'r sector uwchradd gyrraedd cyflwr cynaliadwy yn y tymor canolig.
